

OHCHR

Office of the High Commissioner for Human Rights / FNs høykommissær for menneskerettigheter

1. Fakta

Type organisasjon: Kontor i FN-sekretariatet

Etableringsår: 1993

Hovedkvarter: Genève

Antall landkontorer: 13 regionkontorer, 12 landkontorer. Tilstedeværelse i 15 fredsoperasjoner og i 16 av FNs landteam.

Leder: Navanethem Pillay (Sør-Afrika)

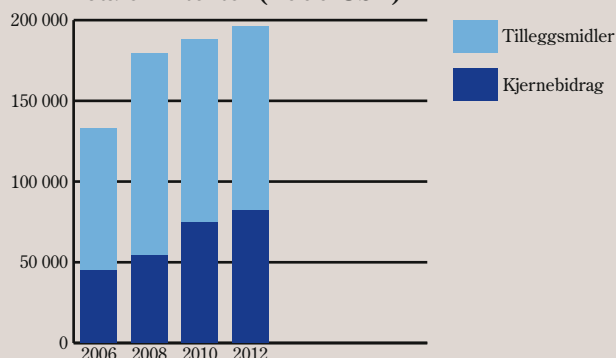
Datoer for styremøter 2013: OHCHR er en del av FN-sekretariatet og har ikke et eget styre. Giverlandskonsultasjoner: 26. april.

Antall norske ansatte: 5 faste og 3 junioreksperter

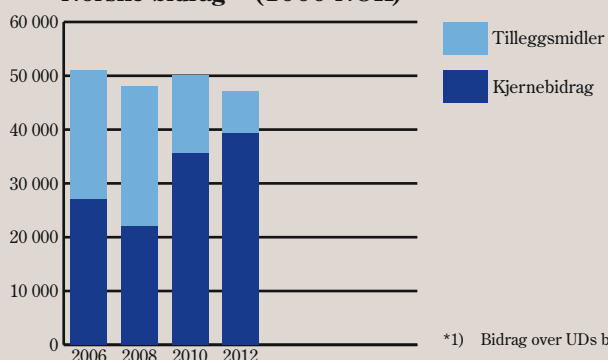
Ansvarlig departement: Utenriksdepartementet

Internett: www.ohchr.org

Totale inntekter (1000 USD)

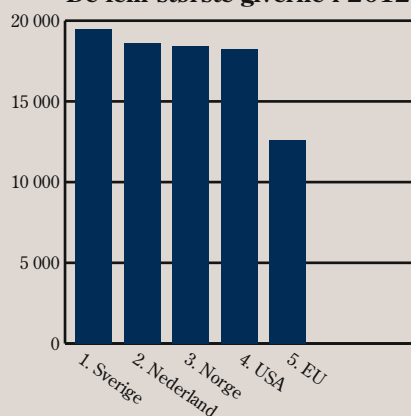

Norske bidrag*¹⁾ (1000 NOK)

*1) Bidrag over UD's budsjettområde

De fem største giverne i 2012 (1000 USD)

UTENRIKSDEPARTEMENTET

Mandat og virkeområder

FNs høykommissær for menneskerettigheter (OHCHR) er opprettet ved en resolusjon i FNs generalforsamling (res 48/141-1993) og har som mandat å fremme og beskytte menneskerettighetene. OHCHR skal rette søkelyset mot menneskerettighetsutviklingen i verden og skal si klart fra når menneskerettighetene brytes. OHCHR fungerer videre som et viktig internasjonalt kontaktpunkt for forskning og undervisning, kapasitetsbygging og holdningsskapende arbeid knyttet til menneskerettigheter. Kontoret yter faglig bistand til en rekke av FNs medlemsland.

Høykommissæren er også FN-systemets sekretariat for organene som er opprettet for å overvåke staters gjennomføring av FNs menneskerettighetskonvensjoner. Videre har OHCHR som oppgave å støtte spesialrapportørene som er opprettet for ulike landsituasjoner og temaer innenfor menneskerettighetsfeltet. En annen viktig oppgave er å sikre at menneskerettigheter integreres og styrkes i hele FN-systemets virksomhet, inkludert i alle fond og programmer.

OHCHRs arbeid er særlig rettet mot tre plan: den normative utvikling av menneskerettighetene, overvåkning av i hvilken grad menneskerettighetsnormene etterleves og gjennomføring av menneskerettighetene på bakken.

Kontorets strategiske plan for 2012–2013 inneholder seks hovedprioriteringer:

- 1) Bekjempe diskriminering
- 2) Bekjempe straffrihet, styrke rettsstaten og demokratiske samfunnsstrukturer
- 3) Fremme økonomiske, sosiale- og kulturelle rettigheter, samt bekjempe fattigdom og global urettferdighet
- 4) Beskytte menneskerettighetene ved migrasjon
- 5) Beskytte menneskerettighetene under væpnet konflikt og vold
- 6) Styrke menneskerettighetsmekanismer og bidra aktivt til normutvikling av internasjonale menneskerettigheter

Oppnådde resultater i 2012

OHCHR har bidratt til at flere land utformer sine lover i samsvar med internasjonale menneskerettsnormer. Seks stater har gjennomført grunnlovsreformer som tar hensyn til internasjonale menneskerettighetsstandarter. OHCHR har bistått fire stater med å utforme lovgivning for å hindre handlinger som forbys i FNs torturkonvensjon. Videre har OHCHR medvirket i lovprosesser i tre land som har medført redusert bruk av dødsstraff. Kontoret har også bistått minst fem stater med utarbeidelsen av nasjonale handlingsplaner for å fremme menneskerettigheter.

Et annet resultat hvor OHCHRs arbeid har vært medvirkende, er et økende antall ratifikasjoner av internasjonale menneskerettighetskonvensjoner. Til sammen ble 70 nye ratifikasjoner registrert i 2012.

Antallet stater som har vedtatt regelverk som styrker diskriminerte gruppers rettigheter, har økt. I 2012 fikk minst 32 stater bistand fra OHCHR til å vedta eller gjennomføre regelverk som styrker diskriminerte gruppers rettigheter eller tilgang på basistjenester. Minst 14 stater styrket deltakelsen av diskriminerte grupper i beslutningsprosesser og overvåkning av nasjonal politikk.

OHCHR har bidratt positivt til arbeidet med å bekjempe straffrihet for grove menneskerettighetsbrudd gjennom opprettelse av mekanismer på nasjonalt plan for å granske menneskerettighetsbrudd og for å stille til ansvar de som har begått overgrep. I minst syv land har OHCHR bidratt til opplæring og bevissthet om hvordan slike mekanismer kan anvendes.

Et økende antall stater samarbeider med FNs spesialrapportører. Spesialrapportørene gjennomførte 80 landbesøk i 2012. Minst syv stater tok grep for å følge opp anbefalinger fra spesialrapportørene.

OHCHRs arbeid i Uganda

OHCHR etablerte et landkontor i Uganda i 2005. Seksuelle minoriteter er særlig utsatt i Uganda, og et lovforslag som forbyr homoseksualitet og straffer gjentatt homofili med dødsstraff, er til behandling i parlamentet. Lovforslaget kriminaliserer også menneskerettighetsforkjemperes arbeid for homofiles rettigheter.

Også på en rekke andre områder er det fremmet lovforslag som bryter med internasjonale menneskerettighetsstandarter og Ugandas internasjonale forpliktelser. Mot dette bakteppet arbeider OHCHR i en svært krevende virkelighet med å fremme respekten for menneskerettighetene. Som et lyspunkt på dette området ble et lovforslag om mental helse grundig revidert, basert på forslag fra OHCHR og sivilsamfunnet i Uganda.

2. Vurderinger: Resultatarbeid, effektivitet og kontroll

Organisasjonens resultatarbeid

OHCHR har et resultatrammeverk i form av en toårig strategisk plan (OHCHR Management Plan). Fra og med 2013 er planleggingsarbeidet gjort fireårig, slik at neste plan omfatter perioden 2014–2017. Den strategiske planen utarbeides av OHCHR og er ikke gjenstand for mellomstatlige forhandlinger, men FNs medlemsstater inviteres til å komme med innspill til planen. Dette henger sammen med at OHCHR er en del av FN-sekretariatet. Kontorer innenfor sekretariatstrukturen har ikke egne styrever. Den strategiske planen må imidlertid gjenspeile program 20 om menneskerettigheter i Generalsekretærens strategiske rammeverk, som vedtas av FNs generalforsamling. OHCHRs strategiske plan inkluderer mål for det planlagte arbeidet. Hver avdeling og enhet i OHCHR utarbeider årsplaner med egne mål, basert på den strategiske planen.

OHCHR har høstet ros for å ha tatt viktige grep for å styrke resultatoppfølgingen, men er fremdeles i en implementeringsfase for det resultatbaserte styringssystemet, hvor det fremdeles er enheter som ikke fullt ut har implementert systemet. Det er også rom for å forbedre OHCHRs dokumentasjon av resultater på landnivå. I den forbindelse er det begrensninger for hvor mye som kan dokumenteres av målbare resultater for en organisasjon som jobber for å fremme normative standarder, ofte i en svært sensitiv politisk kontekst.

Systemer for planlegging og budsjettering

OHCHR har i de senere år hatt utfordringer knyttet til å utvide av i mandater fra FNs menneskerettighetsråd, merarbeid i forbindelse med landgjennomgangene (Universal Periodic Review) og i traktatorganene og økt etterspørsel etter bistand i felt ikke er fulgt opp med tilsvarende ressurser. Dette ble løst kortsiktig ved å bruke av oppsparte reserver fra tidligere år. Mens OHCHRs ledelse i utgangspunktet viet denne problemstillingen liten oppmerksomhet, er situasjonen nå vesentlig styrket. Budsjettreduksjoner er gjennomført, og interne reformprosesser er igangsatt.

OHCHR har utviklet kvalitative og kvantitative indikatorer for å dokumentere resultater av arbeidet.

OHCHR utarbeider årsrapporter som fremstiller resultater på landnivå og på globalt nivå. Kontoret kan dokumentere resultater og fremgang på en rekke områder. OHCHR kan imidlertid bli flinkere til å knytte resultatene det rapporteres om tydeligere til de opprinnelige målformuleringene, og i større grad gjøre bruk av grunnlagsdata (baselines) i resultatstyringsarbeidet. OHCHR sier at dette vil bli gjort i årsrapporten 2013 som skal oppsummere måloppnåelse for den toårige planleggingsperioden (2012–2013).

Kontroll og antikorupsjon

I 2009 gjennomførte FNs internrevisjonskontor (OIOS) en forvaltningsrevisjon av Høykommissærens oppfyllelse av mandatet, noe som resulterte i rapporten *Efficiency of the implementation of the mandate of the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights* (A/64/203). Alle anbefalingene fra revisjonsrapporten var fullt ut implementert ved utgangen av 2011. Implementeringen av disse anbefalingene har bidratt til en betydelig effektivisering av organisasjonen.

OHCHR er underlagt FN-sekretariatets kontrollmekanismer. Dette innebærer at OHCHR er gjenstand for ekstern revisjon utført av FNs revisjonspanel (Board of Auditors) og interne gjennomganger utført av kontoret for intern kontroll (OIOS). Internrevisjonen utfører også forvaltningsrevisjon og rene evalueringer. OIOS er en del av FN-sekretariatet, men er operasjonelt uavhengig og kan utføre evalueringer på eget initiativ. I tillegg kan FNs generalforsamling anmode om særskilte evalueringer. OIOS rapporterer til Generalsekretæren, som er den som formelt er ansvarlig for å sørge for at anbefalingene fra OIOS implementeres.

OHCHR initierer også på egen hånd regelmessige evalueringer av sin virksomhet, herunder innenfor spesifikke temaer. Disse finansieres av giverbidrag og utføres av innleide eksterne konsulenter. Det har tidligere vært behov for å styrke rutinen for systematisk bruk av konklusjonene av disse evalueringene. Siden det er flere år siden OHCHR har vært underlagt ekstern revisjon, er det for tiden vanskelig å vurdere rutiner for oppfølging av anbefalingene. Oppfølgingen av forvaltningsrevisjonen i 2009, som foregikk i perioden 2009–2011, gav imidlertid gode resultater.

OHCHR er også underlagt FN-sekretariatets retningslinjer for håndtere og forebygge korrupsjon, samt sikre beskyttelse av varslere. OIOS har opprettet en varslingskanal som er åpen for alle typer varslings om misligheter i FN-systemet, men denne er ikke profilert på OHCHRs egne nettsider og kan derfor være vanskelig tilgjengelig for den som ønsker å varsle.

Institusjonsbygging og nasjonalt eierskap

Kontoret har bidratt til å øke synligheten og den internasjonale oppmerksomheten omkring menneskerettighetsspørsmål. De fleste land som har akseptert OHCHRs nærvær anser at kontoret fyller en strategisk viktig rolle. OHCHR arbeider særlig aktivt med nasjonale lovprosesser på menneskerettighetsfeltet og nasjonal kapasitetsbygging. Stadig flere stater samarbeider nå med FNs spesialrapportører. 90 stater har utstedt en stående invitasjon til FNs spesialrapportører, en betydelig økning fra tidligere år. Høykommissæren for menneskerettigheter anses

også for å ha gitt særlig verdifulle bidrag til kapasitetsbygging i form av nasjonale institusjoner for menneskerettigheter. Videre samarbeider OHCHR godt med det sivile samfunn i de landene de er representert.

Når det gjelder integrering av relevante tverrfaglige hensyn, anses det at OHCHR samarbeider godt med andre FN-kontorer og FN-organisasjoner for å ivareta likestilling og kjønnsperspektivet. Det anses at OHCHR har en tilfredsstillende omtale av kjønnsperspektivet i sine årsrapporter og aktivitetsrapporter. Fattigdomsbekjempelse er også et viktig tverrgående hensyn i OHCHRs virksomhet. Høykommissæren anerkjenner fattigdom som en av de underliggende årsakene til manglende etterlevelse av menneskerettighetene.

Lærings- og endringsvilje

OHCHR har gjennomført flere endringsprosesser for å bedre effektiviteten og styrke resultatfokuset. Læringsviljen syntes å være betydelig bedret de siste år, og det pågår en rekke prosesser som skal ferdigstilles i løpet av 2013 og 2014.

Internasjonale undersøkelser peker på at organisasjonen har beveget seg i positiv retning. Eksempler på dette er den britiske (2011) og den svenske (2012) gjennomgangen av organisasjonen, samt 2011-evalueringen av oppfølgingen av OIOS-rapporten fra 2009, som peker på at OHCHR har tatt viktige skritt, bl.a. når det gjelder resultatbasert styring.

3. Norsk politikk overfor OHCHR

OHCHRs mandat samsvarer med Norges sterke vektlegging av menneskerettigheter i utenrikspolitikken. OHCHR spiller en avgjørende rolle i arbeidet med å styrke det internasjonale systemet for å sikre og beskytte menneskerettighetene. Høykommissærens rolle som sekretariat for traktatorganene og spesialrapportørene og den faglige støtten til andre deler av FN-apparatet anses som viktige bidrag til det internasjonale arbeidet for å sikre at menneskerettighetene gjennomføres på lokalt og nasjonalt plan.

Høykommissærens tematiske prioriteringer er i stor grad sammenfallende med Norges prioriteringer på menneskerettighetsfeltet. Dette gjelder tematiske prioriteringer som arbeidet for menneskerettighetsforsvarere, innsatsen mot diskriminering, arbeidet med å sikre rettighetene til seksuelle minoriteter, og arbeidet for å sikre at menneskerettighetene etterleves i næringslivet.

Norge har aktivt støttet Høykommissærens uavhengige mandat, og at hennes virksomhet ikke skal kunne underlegges medlemsstatens kontroll. Norge har også støttet OHCHRs arbeid for å styrke sitt feltnærver. Videre har Norge støttet OHCHRs arbeid for å styrke sin operasjonelle kapasitet for å kunne respondere på akutte menneskerettighetssituasjoner.

Et fokusområde for Norge i den senere tiden har vært å bidra aktivt til å styrke OHCHRs fokus på gjennomføring av aksepterte anbefalinger fra FNs menneskerettighetsråds landhøringer (Universal Periodic Review - UPR). Fra norsk side arbeides det systematisk for å støtte OHCHRs innsats for å sikre at menneskerettighetsperspektivet ivaretas i FNs øvrige virksomhet, samt i fond og programmer. Norge arbeider for en styrket resultatoppfølging og resultatrapportering i samarbeid med andre givere.

Utenriksdepartementet

Besøksadresse: 7. juni plassen/ Victoria Terrasse, Oslo

Postadresse: Postboks 8114 Dep. N-0032 Oslo

Ved spørsmål, kontakt Seksjon for budsjett og forvaltning på e-postadresse:

sb-fn@mfa.no. Profilarlene er også tilgjengelige på: www.regjeringen.no/nb/dep/ud/tema/fn/fnorg_vurdering

UTENRIKSDEPARTEMENTET